

Những vấn đề dịch Kiều sang tiếng Anh

John Balaban, Ngô Thanh Nhân, Ngô Trung Việt,
Vũ Xuân Lương, Lê Văn Cường, Lương Thị Hạnh,
Tô Trọng Đức, Ngô Thanh Giang
Hội Bảo tồn Di sản chữ Nôm và Nhóm Nôm Na

Tóm tắt

Truyện Kiều của Nguyễn Du là một áng văn chương bất hủ của thế giới, đã được dịch ra văn xuôi và văn vần nhiều thứ tiếng, và đã qua bao nhiêu phiên bản chữ quốc ngữ. Người Việt Nam bất cứ ở đâu cũng trân trọng *Truyện Kiều*, nhưng ít người biết chưa có một phiên bản nào gọi là nguyên bản chữ Nôm do chính Cụ Nguyễn Du viết. Thật thế, hầu hết các ấn bản đã in bằng chữ quốc ngữ trong hay ngoài nước Việt Nam không in lại nguyên bản chữ Nôm, chỉ có một số ít gần đây chụp lại phiên bản chữ Nôm khắc gỗ.

Câu hỏi đặt ra là phiên bản *Truyện Kiều* nào là bản đúng? Hiện nay có vài chục phiên bản *Truyện Kiều* khác nhau. Trong số đó, có lẽ 5 bản tiêu biểu được các nhà nghiên cứu quan tâm khả dĩ cho ta một cái nhìn tương đối sâu vào văn bản học và nội dung văn chương. Nhưng dịch giả làm sao có thể cho thấy hết sự khác nhau của chúng phản ánh trong bản dịch của mình?

Công việc của Hội Bảo tồn Di sản chữ Nôm và Văn phòng Nôm Na tại Việt Nam có thể cho ta một cách nhìn bao quát về *Truyện Kiều* và có thể thiết lập một quy trình đưa đến một bản *Truyện Kiều* “đầy đủ”, trên mạng và bản in với phong TrueType, đối chiếu chữ Nôm, chữ quốc ngữ và tiếng Anh.

Một khối lượng công việc mà chúng tôi đã thực hiện trong một năm qua bao gồm: lựa chọn 5 phiên bản *Truyện Kiều* tiêu biểu, xây dựng kho ngữ liệu cho 5 phiên bản, tổ chức cơ sở dữ liệu cho 5 phiên bản đầu tiên, đưa chúng vào dạng XML (*eXtensible Markup Language*) cùng với các thao tác hỗ trợ người sử dụng.

Quy trình này cho phép những người yêu văn chương, học trò, học giả và chuyên gia cùng thưởng thức, cũng như cho phép các nhà nghiên cứu văn bản học thực hiện các thao tác văn bản, so sánh các phiên bản chữ Nôm khác đã hay sẽ tìm được.

Some issues in translation of *Kiêu* into English

John Balaban, Ngô Thanh Nhân, Ngô Trung Việt,
Vũ Xuân Lương, Lê Văn Cường, Lương Thị Hạnh,
Tô Trọng Đức, Ngô Thanh Giang
Hội Bảo tồn Di sản chữ Nôm và Nhóm Nôm Na

Abstract

Nguyễn Du's *Truyện Kiều* is an undisputable classic in the great library of world literature, translated into both the prose and poetry of many foreign languages, and enduring in dozens of editions in its native tongue. While it is treasured by Vietnamese everywhere, many are unaware that there is no definitive edition of the original chữ Nôm version that Nguyễn Du wrote. Indeed, most editions of the work, in Vietnam and abroad, do not include the Nôm from which their quốc-ngữ version derives, although several recent scholarly editions contain a photocopied appendix of a Nôm woodblock predecessor.

But which Nôm text is correct? There are currently available at least fifty Nôm versions of the *Truyện Kiều*. Five of these Nôm versions are sufficiently different as to pose interesting interpretative and literary questions. How does a translator acknowledge these different versions in his or her translation?

The work of the Vietnamese Nôm Preservation Foundation and its Nôm Na Office in Hanoi has opened the possibility of a new edition of the *Truyện Kiều* in an optimum Nôm version, online and also in print with True Type Fonts, with a parallel quốc-ngữ transliteration, and with an English translation. Through our work in digitizing Nôm ideograms, we are preparing five variants of the *Truyện Kiều* for our online digital archive of great works in Nôm. These versions, with their differences, will be available to scholars interested in textual comparison.

In 2005, we selected five variants of *Truyện Kiều* worthy of consideration by scholars, built a full database of these texts in three scripts (original chữ Nôm, quốc ngữ transliteration and English) for these five versions, and, finally, encased them in XML (*eXtensible Markup Language*) together with web access functions for users.

These technical advances will further open this great classic to both to scholars and to lovers of literature for whom the *Truyện Kiều* has been a source of instruction and delight.

Những vấn đề dịch Kiều

John Balaban, Ngô Thanh Nhân, Ngô Trung Việt,
Vũ Xuân Lương, Lê Văn Cường, Lương Thị Hạnh,
Tô Trọng Đức, Ngô Thanh Giang
Hội Bảo tồn Di sản chữ Nôm và Nhóm Nôm Na

(Bản nháp mục lục)

- 1. Giới thiệu khái quát những vấn đề dịch *Truyện Kiều***
- 2. Tầm quan trọng của việc ứng dụng công nghệ thông tin với *Truyện Kiều***
 - 2.1. Ảnh hưởng của *Truyện Kiều* với văn hoá trong và ngoài nước
 - 2.2. Xu hướng nghiên cứu *Truyện Kiều* của giới Kiều học
 - 2.3. Phương hướng bảo tồn với những phiên bản *Truyện Kiều*
 - 2.4. Các vấn đề dịch *Truyện Kiều* – vấn đề phiên bản, văn bản và chuyển ngữ
- 3. Quy trình xây dựng kho ngữ liệu *Truyện Kiều***
 - 3.1 Nguồn tư liệu nhằm phục vụ cho dự án
 - 3.2 Tiêu chí cho việc lựa chọn những phiên bản *Truyện Kiều*
 - 3.3 Nhập và xây dựng cơ sở dữ liệu
 - 3.4. Vấn đề số hoá chữ Nôm
 - 3.5 Thuận lợi và khó khăn khi nhập và xây dựng cơ sở dữ liệu
- 4. Quy trình tổ chức cơ sở dữ liệu các phiên bản *Truyện Kiều***
 - 4.1 Những yêu cầu chính trong việc tổ chức cơ sở dữ liệu
 - 4.2 Thử nghiệm cho 1 văn bản *Truyện Kiều*
 - 4.3 Xây dựng thiết kế cơ sở dữ liệu
 - 4.4 Thiết kế công cụ tra cứu
 - 4.5 Xây dựng công cụ tra cứu
- 5. Ý nghĩa thực tiễn**
- 6. Kết luận**